

Examen VWO

2012

tijdvak 1
maandag 14 mei
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 20 vragen en een samenvattingsopdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 49 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 Zappen naar een volgend opwindingsmoment

De tekst 'Zappen naar een volgend opwindingsmoment' kan door middel van onderstaande kopjes in achtereenvolgens vijf delen worden onderverdeeld:

deel 1: Tijdbeleving

deel 2: Veranderde tijdbeleving

deel 3: Gevolgen veranderde tijdbeleving

deel 4: Nieuwe inzichten tijdbeleving

deel 5: Zoeken naar balans in tijdbeleving

- 1p **1** Bij welke alinea begint deel 2, 'Veranderde tijdbeleving'?
- 1p **2** Bij welke alinea begint deel 3, 'Gevolgen veranderde tijdbeleving'?
- 1p **3** Bij welke alinea begint deel 4, 'Nieuwe inzichten tijdbeleving'?

In alinea 4 en 5 staat het verband tussen vrije tijd en gebrek aan tijd centraal.

- 3p **4** Leg uit waarom volgens de tekst tussen beide een paradoxaal verband bestaat. Gebruik niet meer dan 20 woorden.

Elke alinea heeft in de tekst een bepaalde functie die kan worden aangeduid met woorden als: aanleiding, afweging, conclusie, constatering, hypothese, kritiek, oplossing, relativering, theorie, toelichting.

Binnen het tekstdeel van alinea 2 tot en met 6 heeft elke alinea haar eigen functie.

- 1p **5** Welke functie heeft alinea 2 ten opzichte van het tekstdeel dat bestaat uit de alinea's 3 tot en met 6?
Kies een van de genoemde functie-aanduidende woorden als antwoord.
- 1p **6** Welke functie heeft het tekstdeel dat bestaat uit de alinea's 3 tot en met 5 ten opzichte van alinea 2?
Kies een van de genoemde functie-aanduidende woorden als antwoord.
- 1p **7** Welke functie heeft alinea 6 ten opzichte van het tekstdeel dat bestaat uit de alinea's 2 tot en met 5?
Kies een van de genoemde functie-aanduidende woorden als antwoord.

In alinea 6 staat dat de economie de tijd regeert en vervolgens wordt de vraag gesteld "wat daarvan de gevolgen zijn voor (...) de maatschappij" (regels 88-90). In alinea 7 wordt een aantal negatieve maatschappelijke ontwikkelingen geschetst (regels 91-106). Een kritische lezer zou de relatie tussen beide alinea's ter discussie kunnen stellen.

- 1p **8** Hoe zou een kritische lezer de gesuggereerde relatie tussen alinea 6 en alinea 7 karakteriseren?
- A** als een cirkelredenering
- B** als een onjuist oorzakelijk verband
- C** als een overhaaste generalisatie
- D** als een verkeerde vergelijking

Alinea 7 eindigt met de volgende constatering: “het klimaat vraagt om minder, de economie om meer. De mens vraagt om vertraging, de samenleving om versnelling” (regels 118-121).

- 1p **9** Wat is de functie van alinea 8 ten opzichte van deze constatering in alinea 7?
- A Alinea 8 is een nuancering bij de constatering in alinea 7.
 - B Alinea 8 is een uitwerking van de constatering in alinea 7.
 - C Alinea 8 is een voorbeeld bij de constatering in alinea 7.
 - D Alinea 8 is een weerlegging van de constatering in alinea 7.

In alinea 9 en 10 bevat de tekst een ketenargumentatie, waarbij de conclusie van de voorgaande argumentatie wordt gebruikt als een argument in de daarop volgende argumentatie. In de tekst worden zes elementen genoemd die we hier in alfabetische volgorde weergeven:

- 1 een in toenemende mate geanonimiseerde samenleving
- 2 een snel stijgend aantal geestelijke problemen
- 3 men heeft massaal het gevoel er alleen voor te staan
- 4 sterk afbrokkelende saamhorigheid
- 5 terugvallen op medicatie
- 6 tijd is een politiek-economische constructie

- 3p **10** Geef de juiste volgorde van deze elementen aan door de cijfers die ervoor staan in de juiste volgorde te noteren. Begin met nummer 6.

In alinea 11 wordt onder andere beweerd “dat we op een andere manier over tijd en over tijdbeleving moeten nadenken” (regels 175-177).

- 1p **11** Met welk argument uit het tekstgedeelte van alinea 8 en 9 kan deze bewering worden ondersteund?
- A Tijd als economische factor leidt tot ongelijkheid tussen mensen en landen.
 - B We beseffen niet dat tijd alleen nog een politiek-economische constructie is.
 - C Wezenlijke zaken ontwikkelen zich buiten het economische tijdsbesef om.
 - D Zonder noodzakelijke rust verdwijnt het fundament onder onze beschaving.

- 2p **12** Welke twee argumenten uit alinea 11 kunnen de bewering “dat we op een andere manier over tijd en over tijdbeleving moeten nadenken” ondersteunen?

In de tekst wordt gesproken over “vervreemding van de mens ten opzichte van zichzelf” (regels 215-216).

- 1p **13** Hoe kan deze vervreemding het beste worden getypeerd?
- Met deze vervreemding wordt bedoeld dat
- A de mensen door de toegenomen economische druk het gevoel hebben dat ze steeds minder vrije tijd en vakantie hebben.
 - B de mensen door de toegenomen economische druk niet meer weten wat een goede wijze van ontspannen is.
 - C de mensen door de toegenomen economische druk niet meer weten wat voor positief effect rust kan hebben.
 - D de mensen ondanks toenemende beschikbaarheid van communicatiemiddelen steeds minder aandacht voor elkaar hebben.

In de regels 249-250 wordt gesproken over 'economische dwingelandij'.
2p **14** Citeer uit alinea 13 de twee woordgroepen die het bedoelde dwingende karakter onmiskenbaar versterkt tot uitdrukking brengen.

In alinea 14 wordt gesteld dat niemand de economische kloktijd "kan ontkennen of afschaffen" (regels 234-235). De tekst is dan ook geen pleidooi voor afschaffing van deze economische kloktijd.

2p **15** Leg uit waarvoor ten aanzien van de economische kloktijd wel een pleidooi wordt gehouden. Gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

3p **16** Leg uit wat er in de context van de tekst 'Zappen naar een volgend opwindingsmoment' wordt bedoeld met de uitspraak dat "de ware tijd pas tot leven komt, als de klokken zwijgen" (regels 242-243). Gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

Hieronder staan vier beweringen over mogelijke bedoelingen van de tekst 'Zappen naar een volgend opwindingsmoment'.

1p **17** Welke bewering geeft het beste de bedoeling van de tekst weer?
De tekst heeft tot doel

- A de gevolgen te schetsen van de veranderde tijdbeleving.
- B een pleidooi te zijn voor een andere tijdbeleving.
- C een toekomstvisie te schetsen van een andere tijdbeleving.
- D een verklaring te zoeken voor de veranderde tijdbeleving.

1p **18** Hoe kan de titel 'Zappen naar een volgend opwindingsmoment' geïnterpreteerd worden in relatie tot de tekst?
A De schaarse vrije tijd moet voortaan gevuld worden met gedwongen rust.
B Door de toenemende economische druk lijkt de tijd steeds sneller te gaan.
C Kiezen voor rust en reflectie lukt de moderne mens niet of nauwelijks meer.
D Velen verlangen tegenwoordig naar meer momenten van leegte en saaiheid.

In de tekst wordt met regelmaat gebruikgemaakt van argumentatie.
1p **19** Van welke type argumentatie wordt voornamelijk gebruikgemaakt?
Van argumentatie op basis van

- A gezag.
- B oorzaak en gevolg.
- C overeenkomst en vergelijking.
- D voorbeelden.

tekstfragment 1

Ruim zestien maanden geleden ben ik overgestapt op het *Getting Things Done*-systeem. Het resultaat: ik had op een gegeven moment mappen in mijn archiefkast met *to do's* op datum. Ik had *to do's* in mijn online agenda. Ik had mapjes met losse briefjes met verschillende categorieën *to do's* in mijn 'actie'-brievenbakje. En daarnaast de gewone dagelijkse lijsten met *to do's* op mijn bureau. Het enige wat ik niet deed, was tijd in mijn agenda inruimen – 'minstens twee uur per dag,' volgens de professional organizer – voor het dóen van mijn *to do's*. Tja, belangrijk detail natuurlijk. Het gevolg van te veel *to do's* en te weinig tijd is, dat je uiteindelijk helemaal niets meer doet. Apathisch staar je naar de eindeloze lijst met opdrachten en besluit je nog wat nutteloos te surfen op internet.

*naar: Ben Tiggelaar, Zo moeilijk is het om to do's te doen
uit: Intermediair, 20 mei 2011*

In tekstfragment 1 wordt een andere benadering besproken die sommigen kiezen in hun strijd met de economische tijdsdruk.

- 3p **20** Leg uit in welk opzicht deze benadering ingaat tegen de hoofdgedachte uit de hoofdtekst. Gebruik maximaal 40 woorden.

Tekst 2 Ornament en smaakdictaat

- 18p **21** Maak een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van de tekst 'Ornament en smaakdictaat' in maximaal **180** woorden. Zorg ervoor dat je samenvatting begrijpelijk is voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent. Uit je samenvatting moet duidelijk worden:
- hoe de invloed van de culturele elite was en is op kunst in het algemeen en de architectuur in het bijzonder;
 - tot welk voorschrift deze invloed heeft geleid;
 - welke ontwikkelingen hebben bijgedragen tot toepassing van dit voorschrift en bij welke maatschappelijke tendensen dit voorschrift goed aansloot;
 - van waaruit en hoe inmiddels een andere benadering waarneembaar is;
 - welke tegenstelling de auteur signaleert en hoe hij daar tegenover staat.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.